

Campagnebeeld van de tentoonstelling *Kosmos: Kunst & Kennis*
Ontwerp: Nine Geertman

Prof. dr. Ewine van Dishoeck
Fotograaf: Elodie Burillon

Prof. dr. Ewine van Dishoeck, de veel gelauwerde Leidse hoogleraar Moleculaire astrofysica, vervult de rol van gastconservator. Ze brengt de verbeelding van zowel wetenschappers als van kunstenaars samen. De objecten beslaan het brede spectrum van de kunst- en cultuurhistorie, van de Romeinse tijd tot nu.

Zij onderzoekt grote gas- en stofwolken die de geboorteplaatsen zijn van planeten en sterren. De uitkomsten geven richting aan de vraag of er leven mogelijk is op andere planeten. Naar aanleiding van het 100-jarig jubileum van de Internationale Astronomische Unie, waarvan zij president is, verbeeldt zij in de tentoonstelling wat de sterrenkunde voor ons in petto heeft.

***Stars*, Wassily Kandinsky || 1938**
Bruikleen particuliere collectie, Nederland.

Kandinsky laat zijn 'stars' geboren worden in een zwarte stofwolk. Voor Kandinsky is het verband tussen het grote heelal en de kleine aarde erg belangrijk. Cirkels komen vaak terug in Kandinsky's werk. De cirkel opende voor Kandinsky de vierde dimensie - die van de spiritualiteit.

Leidse Aratea || ca. 816

Bruikleen Universiteitsbibliotheek Leiden.

Deze Leidse Aratea is heel bijzonder. De Aratea bestaat uit tekeningen van sterrenbeelden die al meer dan duizend jaar oud zijn. Zo zie je dat sterrenbeelden steeds van cultuur tot cultuur worden doorgegeven. In dit perkamenten manuscript worden de sterrenbeelden toegelicht met verzen uit de 'Phainomena' van de Griekse dichter Aratus (ca. 315-240 v.Chr.). Deze uitgave uit de negende eeuw is daarom kenmerkend voor de hernieuwde interesse voor de klassieke sterrenkunde tijdens de 'Karolingische renaissance'. Het manuscript duikt op in 1573 en komt in het bezit van onder meer Hugo de Groot en Isaac Vossius.

Vanwege de kwetsbaarheid van het perkament is het origineel alleen de eerste en laatste maand van de tentoonstelling te bewonderen, in de tussentijd is een facsimile te zien. De eerste maand kan het publiek Orion bewonderen en de laatste maand Andromeda.

The planet Jupiter, Étienne Léopold Trouvelot || 1881

Bruikleen Universiteitsbibliotheek, Humboldt Universiteit, Berlijn.

The planet Saturn, Étienne Léopold Trouvelot || 1881

Bruikleen Universiteitsbibliotheek, Humboldt Universiteit, Berlijn.

The Great Nebula in Orion, Étienne Léopold Trouvelot || 1881

Bruikleen Universiteitsbibliotheek, Humboldt Universiteit, Berlijn.

The Great Comet of 1881, Étienne Léopold Trouvelot || 1881

Bruikleen Universiteitsbibliotheek, Humboldt Universiteit, Berlijn.

Deze schetsen maakt sterrenkundige Étienne Trouvelot 150 jaar geleden met de hand. Trouvelot bestudeerde het heelal door de telescoop, en tekent zijn waarnemingen daarna gedetailleerd na. Hij vindt zijn tekeningen een stuk duidelijker dan de foto's die in die tijd van planeten worden gemaakt.

Hemelglobe met zuidelijke sterrenhemel, Gerard en Leon Valk || Amsterdam || 1700-1725

Collectie Rijksmuseum Boerhaave

In de zestiende en zeventiende eeuw gaan veel Europeanen ver op ontdekkingsreis. Daar ontdekken ze sterren die vanuit Europa niet te zien zijn. Van deze sterren maken ze sterrenkaarten of globes zoals deze. Hiermee kunnen ze voor een volgende reis goed de route bepalen. Voor de zuidelijke sterrenhemel moesten nieuwe sterrenbeelden komen. Sommige van de hier afgebeelde sterrenbeelden, zoals de Sextant (een sterrenkundig hoekmeetinstrument), geven duidelijk de tijdgeest aan waarin ze zijn bedacht.

La Voie Lactée, Georges Barbier || 1921

Bruikleen Rijksmuseum, Amsterdam.

Ook de mode uit de jaren 1920 haalt inspiratie uit de sterren en de Melkweg. De prenten die ontwerper Georges Barbier maakt voor het modeblad *La Gazette du Bon Ton* zijn gewild om hun kwaliteit en hun verhalende karakter.

Beeld van maangodin Luna, Romeins || 150-200 v.Chr. || terracotta

Bruikleen Museum Het Valkhof.

De maan ligt 380.000 kilometer van ons af. Maar doordat ze 's nachts zo goed te zien is, voelt ze verrassend dichtbij. Mensen op aarde voelen zich daardoor sterk verbonden met de maan. Dit zie je terug in de menselijke en aardse eigenschappen die we de maan toekennen.

De Romeinen aanbidden de maan als godin van de landbouw. Ook staat ze symbool voor de macht van het Romeinse Rijk.

De aarde vanuit een maankrater, Lucien Rudaux || ca. 1920

Collectie Rijksmuseum Boerhaave

De maan voelt vertrouwd en herkenbaar. Met fantasierijke verhalen en spannende afbeeldingen nemen auteurs als Verne, Flammarion en Rudaux ons al ruim honderd jaar mee naar een verre wereld waarin tijd en ruimte, werkelijkheid en droom, het leven en de eeuwigheid moeiteloos in elkaar overvloeien.

Vulkanische activiteit op de zon, A. Kircher || d'Onder-aardse wereld || 1682

Collectie Rijksmuseum Boerhaave

Verandert de zon van vorm of is het een perfect gladde bol? In de 17de eeuw denkt onderzoeker Christoph Scheiner dat er vulkanen op de zon zijn. Door vulkaanuitbarstingen zou het oppervlak van de zon van vorm veranderen.